

Monetyzacja danych osobowych w gospodarce opartej na danych w świetle ochrony praw podstawowych w Unii Europejskiej

*"Być może istnieje rynek danych osobowych, tak jak istnieje, co tragiczne, rynek żywych organów ludzkich, ale to nie oznacza, że możemy lub powinniśmy dać temu rynkowi błogosławieństwo legislacyjne. Nie można spieniężać i podporządkowywać prawa podstawowego zwykłej transakcji handlowej, nawet jeśli to osoba, której dane dotyczą, jest stroną tej transakcji."*¹

Celem projektu jest analiza zgodności z prawem praktyk monetyzacji danych osobowych w przestrzeni cyfrowej w świetle obowiązującego w Unii Europejskiej systemu ochrony praw człowieka. Od co najmniej kilkunastu lat dane figurują w przestrzeni publicznej jako synonim „nowej ropy”, które różnego rodzaju organizacje, przede wszystkim te z sektora teleinformatycznego, uznają za przedmiot swojego głównego zainteresowania, dążąc do ich pozyskania, a następnie przetwarzania w ostatecznym celu ich monetyzacji, rozumianej jako przekształcenie wartości niematerialnej takich danych w wartość realną. Choć to działające na wyobraźnię porównanie – danych do ropy - wielokrotnie było poddawane krytyce ze względu na swoją powierzchowność, wydaje się dobrze ilustrować potencjał ekonomiczny jaki dane generują. Popyt na dane konsumenckie stale rośnie, co potwierdzają również statystyki opublikowane przez Komisję Europejską, według których wartość gospodarki opartej na danych w 27 krajach Unii Europejskiej przekroczyła w 2018 roku próg 300 mld euro i ma osiągnąć wartość 829 mld euro w 2025 roku.

Prawo Unii Europejskiej stanowi intrygujący przypadek ram prawnych zapewniających z jednej strony ścisłą ochronę danych osobowych (art. 8 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej), w tym poprzez zagwarantowanie szeregu praw osobom, których dane dotyczą, z drugiej zaś gwarantujących wolność prowadzenia działalności gospodarczej (art. 16 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej). W ostatnich latach, procedowane i przyjmowane wnioski legislacyjne, stanowiące owoce strategii jednolitego rynku cyfrowego i europejskiej strategii w zakresie danych, legalizują i ułatwiają maksymalizację zysku z wartości ekonomicznej danych, w tym danych osobowych. W świetle przeprowadzonej kilka lat temu reformy unijnych przepisów o ochronie danych osobowych, której fundamentem jest podejście ukierunkowane na człowieka, jego rozwój i autonomię oraz osadzenie ochrony danych osobowych w zharmonizowanym, protekcyjnym systemie regulacyjnym, ostatnie działania prawodawcy unijnego prowadzą do znacznych napięć na poziomie normatywnym i rodzą istotne pytania o ryzyka związane z „utowarowieniem” danych osobowych, naruszeniem niezbywalnego charakteru prawa do ochrony danych osobowych, a także z niespójnością, fragmentacją przepisów i niepewnością prawa.

Niniejszy projekt dąży do odpowiedzi na pytanie pod jakimi warunkami (o ile w ogóle) możliwe jest stworzenie na gruncie prawa unijnego ram prawnych dla „zrównoważonej monetyzacji danych” osobowych, która nie naruszałaby istoty praw podstawowych. W tym celu projekt zakłada dokonanie kompleksowej analizy prawnej kolizji pomiędzy interesami związanymi z różnymi prawami człowieka. Ponadto, projekt przewiduje skorzystanie z metody studium przypadku za pomocą której zostanie przeprowadzona analiza, a następnie przedstawiona charakterystyka wybranych zastosowań modeli biznesowych opartych na monetyzacji danych osobowych, która umożliwi szczegółowe zidentyfikowanie zagrożeń oraz konsekwencji prawnych płynących z praktyk monetyzacji danych osobowych, z uwzględnieniem szczególnych przypadków takich jak m.in. monetyzacja danych osób wymagających szczególnej opieki (np. dzieci).

Projekt wpisuje się w obecne debaty naukowe, polityczne i ekonomiczne, dostarczając użytecznych implikacji dla rozwoju nie tylko prawa Unii Europejskiej, ale przede wszystkim praw człowieka, oferując jednocześnie nowatorskie metody badawcze. Choć zainteresowanie pojęciem i znaczeniem monetyzacji danych w kontekście ochrony danych osobowych rośnie w ostatnich latach, światowa literatura przedmiotu jest wciąż nierozległa i zazwyczaj ograniczona do wąskich aspektów tego zjawiska. Podczas gdy w ostatnich latach powstało kilka publikacji przedstawiających uporządkowany przegląd strategii i modeli biznesowych opartych na monetyzacji danych, brakuje analizy poszczególnych modeli pod kątem ich zgodności z prawami podstawowymi, w szczególności prawem do ochrony danych osobowych. Wyniki mogą okazać się istotne nie tylko dla świata nauki, ale również dla organów władzy publicznej, przedstawicieli sektora prywatnego, organizacji pozarządowych oraz jednostek – konsumentów towarów, treści i usług cyfrowych.

---

¹ Europejski Inspektor Ochrony Danych, *Opinia 4/2017 w sprawie projektu dyrektywy w sprawie niektórych aspektów umów o dostarczanie treści cyfrowych*, 14 marca 2017, pkt 17, s. 7.